



BIEKORF

WESTVLAAMS ARCHIEF

VOOR GESCHIEDENIS, OUDHEIDKUNDE

EN FOLKLORE

DAT IS EEN LEER- EN
LEESBLAD VOOR ALLE
VERSTANDIGE VLAMINGEN
GESTICHT IN 1890
DOOR GUIDO GEZELLE

VERSCHIJNT MAANDELIJKS TE BRUGGE

65e Jaar **5**

Bloeimaand 1964

DE WESTVLAAMSE PERS IN DE JAREN 1825-1830

In het raam van onze opzoekingen voor een licentiaatsverhandeling « De publieke opinie in West-Vlaanderen vóór en na de Revolutiemaanden, december 1828 - juli 1831 » vonden we op het Rijksarchief te Brugge, Modern Archief, 2^e serie, nr 9736 een statistiek van de Westvlaamse pers die de periode 1825-1829 bestrijkt.

Reeds heeft ere-conservator J. De Smet, in een aantal artikelen verschenen in Biekorf jg. 1953, jg. 1952, jg. 1960, ons een blik gegund op de Westvlaamse pers, maar dan voor de jaren 1814-1815, 1825, 1848 en 1855. Doch de zo besproken en beschreven periode 1826-1829 bleef een onaangename lacune! Ook in het recente werk van R. Van Eenoo: *De Pers te Brugge, 1792-1914. Bouwstoffen* (Leuven 1962), constateerden we een gaping in de opgave van de dagbladoplagen voor bewuste jaren. Deze lacune wegnemen is de bedoeling van de publicatie van deze statistiek.

Hoe kwam het rapport tot stand en wat wordt erin gegeven? Op 18 mei 1830 gaf de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, de la Coste, de opdracht aan de gouverneur van West-Vlaanderen, de Baillet, in het kader van aan « het departement van Binnenlandse Zaken opgedragen werk der statistiek ook te begrijpen de dagbladen en tijdschriften welke in het Koninkrijk worden gedrukt ». Deze ministeriële werd verduidelijkt door een bijgevoegde « model-

staat » waar de gevraagde inlichtingen op voorkwamen. Hieruit noteren we speciaal dat de la Coste de dagbladen verdeelde in drie klassen :

« 1° De zoodanige welke uitsluitend bestemd zijn ter mededeling van staatkundige nieuwtijdingen of waarin ook tevens andere onderwerpen worden opgenomen ;

2° De zoodanige, welke gene staatkundige nieuwtijdingen behelzen, maar aan een speciaal onderwerp het zij staatkundig, wetenschappelijk of letterkundig, zijn toegewijd ;

3° De zoodanige welke niets anders dan aankondigingen behelzen ».

De Baillet gaf de opdracht van De Haag over aan de « stedelijk regeringen » van Brugge, Oostende, Veurne, Kortrijk en Ieper om op 26 juni 1830 het verlangde volledig naar zijn minister van Binnenlandse Zaken op te sturen.

Ook de minister van Justitie, van Maanen, stelde in deze enigzins woelige maanden belang in de Westvlaamse pers. Zijn aandacht ging speciaal uit naar « de namen van de eigenaars, drukkers en uitgevers van de dagbladen ». Aan deze politieke nieuwsgierigheid kwam de Baillet ook op 26 juni 1830 tegemoet.

Tevens zijn wij zo vrij deze administratieve inlichtingen aan te vullen met een aantal tot nog toe onbekende gegevens die tijdens onze opzoekingen in dit verband opdoken.

Ziehier dan de bladen die in 1825-1830 in West-Vlaanderen werden uitgegeven.

1. TE BRUGGE.

Gazette der Provincie Westvlaanderen en van de Stad Brugge.

1° en 2° klasse (zie boven) — Nederlands en soms Franse artikels — uitgegeven sedert 1795 — in folio — één vel — periodiciteit : maandag, woensdag en vrijdag van iedere week — oplage van 1825 tot 1829 : telkens 375 ex. Drukker, eigenaar en uitgever : H. Bogaert.

Volgens de ministeriële enquête van 23 september 1814 nam het blad een gematigde liberale houding aan. In 1829 zette de pletrol van de unionistische oppositie zich in beweging tegen het bewind van Willem I. Daar het blad niet openlijk te kennen gaf welke politieke richting het zou kiezen, werd het door de unionisten aanzien als de slaafse volgeling van de regering. Inderdaad zelfs één

van zijn lezers schandvleekte het blad als « un journal ministeriel, feuille qui est la cassolette de l'autorité locale, d'où exhale chaque jours la vapeur infecte du servilisme ». Beladen met dit odium ging dit blad de Omwenteling tegemoet. Zijn lezers vond het onder de gegoede liberalen, die de oude principes o.a. het anti-klericalisme, trouw bleven en de opmars van de klericalen met lede ogen aanzagen; daarenboven ook onder de negocianten, hetgeen blijkt uit de relatief grote plaats voorbehouden aan de handel en scheepvaart. Alles goed beschouwd was het blad voor lieden die, zonder speciaal het Nederlands regime te haten, er ook niet radicaal gunstig voor gestemd waren. Doch in 1828-1829 was er geen plaats meer voor een voorzichtig neutralisme!

Standaert van Vlaenderen.

Te voren *Nieuwe Gazette van Brugge* — 1^e en 3^e klasse — Nederlands en soms Franse artikels — uitgegeven sedert 15 februari 1814 — in folio — één vel — periodiciteit: dinsdag, donderdag en zaterdag van iedere week — oplage van 1825 tot 1829: telkens 350 ex. Drukker, eigenaar en uitgever: P. Devlieghere.

Op 20 oktober kreeg de *Nieuwe Gazette van Brugge* als ondertitel « Standaert van Vlaenderen », die spoedig zelf de hoofdtitel werd. Deze titelwijziging was één van de strategische zetten van de klericalen in het kader van hun tweede petitieoffensief, waarbij zij hun weifelende houding op zij plaatsten om op radicale wijze de regeringsideeën aan te vallen. Daarmee ging een redactieversterking gepaard. Brachten het nieuwe vurige bloed aan: de Brugse advocaat, Joos de te Noode, de jonge de Vrière, eveneens advocaat, en de dynamische Roeselaarse dokter, Constantin Rodenbach. Het lezerspubliek van dit radicale klericale blad bestond hoofdzakelijk uit de diosesane klerus. Immers deze helde uiteraard over naar een radicale levenshouding, daar hij leefde tussen de gelovigen en voortdurend in voeling was met de realiteit van het leven. Las ook het blad: de kleine groep Westvlaamse intellectuelen, die zijn opleiding ontvangen had in het buitenland en daar beïnvloed was geworden door de nieuwe ideeën. Hun rol was zeer belangrijk: in de diverse Westvlaamse steden vormden zij de morele steunpilaren van de plaatselijke klerus. De hogere klerus was meer bezadigd van aard en zal zich veel minder onder het lezerspubliek van de *Standaert van Vlaenderen* bevonden hebben. Vooral de opzweepende artikels verschenen in het blad eind 1829 en begin 1830 zullen deze geestelijken ervan verwijderd hebben.

2. TE IEPER.

Le Propagateur. Journal d'Ypres, politique, judiciaire & notarial.

1^e en 3^e klasse — Frans en de aankondigingen in de taal die men verkiest — uitgegeven sedert 1817 — in folio — één vel —

periodiciteit : woensdag en zaterdag van iedere week — oplage : in 1825 : 30 ex. ; in 1826 : 36 ex. ; in 1827 : 35 ex. ; in 1828 : 28 ex. ; in 1829 : 40 ex. Drukker, uitgever en eigenaar : R. Gambaert-Mortier.

Het blad van R. Gambaert-Mortier werd slechts door de aankondigingen in stand gehouden. Leopold Dewolf was hoogstwaarschijnlijk de enige medewerker. Maar ongelukkig voor zijn blad bracht hij meer zijn tijd dronken door in de kroeg dan achter zijn schrijftafel. Tevens vereerde hij op regelmatige tijdstippen het gevang met zijn bezoek, van waaruit hij artikels en smeekschriften schreef om vermindering van zijn opgelopen straffen te bekomen. Een nota, gedateerd oktober 1829 en die zich bevindt in een dossier van het ministerie van Justitie op het Algemeen Rijksarchief te Den Haag, leert ons dat Leopold Dewolf vóór de Omwenteling Willem I ophelme. Daardoor echter haalde hij zich en zijn blad de haat van de unionistische oppositie op de hals. Eénmaal de rollen omgekeerd schreef hij roerende lofzangen op het Onafhankelijke België, steeds om opheffing van zijn straffen te bekomen. Zo'n smeekschrift is bewaard gebleven in dossier 30 van het fonds « Gouvernement Provisoire » op het Algemeen Rijksarchief te Brussel. Van heel veel betekenis was de Ieperse pers in deze periode dus niet.

3. TE KORTRIJK.

Feuille de Courtrai, politique, littéraire et commerciale, annonces légales, judiciaires & avis divers.

1^e en 2^e klasse — Frans en de aankondigingen in de taal die men verkiest — uitgegeven sedert 1807 — in quarto — twee vellen — eens per week — oplage van 1825 tot 1829 : 50 ex. Drukker, eigenaar en uitgever : Gambart.

4. TE VEURNE.

Advertentieblad der steden Veurne, Nieuwpoort en Dixmuide.

1^e en 2^e klasse — Frans en Nederlands, de aankondigingen in de taal die men verkiest — uitgegeven sedert 1 oktober 1825 — in octavo — één half vel — periodiciteit : iedere zondag — oplage : in 1825 : 40 ex. ; in 1826 : 46 ex. ; in 1827 : 50 ex. ; in 1828 : 40 ex. ; in 1829 : 30 ex. Drukker, uitgever en eigenaar : P. Ryckeboer.

5. TE OOSTENDE.

Feuille d'annonces commerciales, judiciaires et avis divers.

3^e klasse — Frans en Nederlands — uitgegeven van 16 november 1818 af — in quarto — één half vel — periodiciteit : maandag en donderdag van elke week — oplage in 1825 en 1826 : 70 ex. ; in 1827, 1828 en 1829 : 80 ex. Drukker, uitgever en eigenaar : T. Vermeirsch.

Bewaarplaats van deze dagbladen: *Gazette der Provincie Westvlaanderen en van de stad Brugge en Standaert van Vlaanderen* in de stadsbibliotheek te Brugge; *Le propagateur journal d'Ypres, politique, judiciaire & notarial* voor de jg. 1827 en 1828, universiteitsbibliotheek Gent en de jg. 1826 en 1830 op de stedelijke bibliotheek te Ieper. Van de andere drie bladen is ons geen enkel exemplaar bekend. Hopelijk wordt deze onwetendheid spoedig teniet gedaan! Ook konden we geen verdere inlichtingen omtrent betrokken bladen opdiepen, maar misschien was onze exploratie in dit verband niet diepgaand genoeg.

Na de structuur van de Westvlaamse pers geschetst te hebben in de jaren die de Omwenteling voorafgaan, treedt onmiddellijk een vraag naar voren: welke was de rol van deze pers in de vorming en de beïnvloeding van de Westvlaamse publieke opinie. Maar dit wordt dan de stof voor een volgend artikel.

F. DIDIER

JABBEKE

Is de legende van die naam ergens opgetekend? Meermaals heb ik van oude mensen in Jabbeke dat horen vertellen als volgt.

De streek waar Jabbeke nu ligt had geen naam in de verre oudheid. Maar op zekere dag is daar een edelvrouwe gekomen te peerde — sommige weten te zeggen dat het Maria van Burgondië was — en ze stond opens voor een beke... « Ja die beke », zei ze tegen de edele mannen van haar suite; ze wilde daarmee zeggen: we kunnen er niet over, we moeten een andere uitweg zoeken.

En de mensen die daar reeds woonden in hutten hebben dat woord van die edelvrouwe gehoord en hebben hun prochie « Ja-die-beke » genoemd. En dat is dan later in Jabbeke veranderd.

DE BALIEBRUGGE TE RUDDERVOORDE

Vroegertijds was de beek van het Vrijgeweed te Ruddervoorde breder dan nu. Op de plaats waar de beek nu loopt onder de baan die van de Baliebrugge naar de Bergen leidt, lag er vroeger een houten brugge over die brede wateringe; ervoor was er een balie die de voorbijgangers zelf moesten open en toe doen om te kunnen passeren. De wijk rond die *brugge* met die *balie* heeft vandaar zijn naam « Baliebrugge » gekregen. Zo wordt onder 't volk verteld om de naam van de wijk uit te leggen.

Uit *De Flou* (I 494) weten we dat die wijk als Baliebrugge bekend stond in 1846. De wijk is uitgegroeid tot een parochie en kerkelijk spreekt men van « Godelieve Ruddervoorde » (naar de titelheilige), maar de volksmond houdt zich ongestoord aan de oude plaatsnaam Baliebrugge.

GUIDO ALTOOS